

Utredningsgrävning för gång- och cykelväg mellan Glanshammar och Myrö

Glanshammar och Rinkaby socknar, Örebro kommun och län, Närke

Leif Karlenby

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2014:29
ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 2

Utredningsgrävning för gång- och cykelväg mellan Glanshammar och Myrö

Glanshammar och Rinkaby socknar, Örebro kommun och län, Närke
Leif Karlenby

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2015 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2014:29

Författare Leif Karlenby

Grafisk form Nina Balknäs @ Högtorps Diverse

Omslagsfoto Undersökning på objekt 21.

Foto från öster av Leif Karlenby.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_140001.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
Bakgrund och rapportens förhållande till rapporten över etapp 1	5
Syfte och frågeställningar	5
Metod och genomförande	7
Resultat	7
De vid etapp 1 identifierade objekt som blev föremål för schaktgrävning i etapp 2.....	7
Schakt- och anläggningsbeskrivningar	9
<i>Objekt 11/12.....</i>	9
<i>Objekt 13 och 13 Ö.....</i>	13
<i>Objekt 18.....</i>	17
<i>Objekt 19.....</i>	20
<i>Objekt 21.....</i>	23
Fynd	25
Sammanställning av resultaten och förslag på kommande åtgärder	26
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen.....	28
Referenser	29
Administrativa uppgifter	30
Bilagor.....	31
Bilaga 1. Schaktlista	
Bilaga 2. Anläggningslista	
Bilaga 3. Fyndlista	
Bilaga 4. Metalldetektering	

Figur 1. Karta över trakten kring Glanshammar och Rinkaby med den planerade cykelvägens sträckning markerad med en svart linje.

Sammanfattning

Länsstyrelsen har beslutat att de boplatsslägen som noterades i etapp 1 (Ramström 2014) behöver bli föremål för arkeologisk utredning, etapp 2. Sju platser kom att omfattas av utredningen.

Efter utredningen kunde flera av platserna avföras från fornlämningslistan. Andra kan betraktas som fornlämningar, men på grund av århundraden av odling, finns inget eller väldigt lite kvar av anläggningarna från själva fornlämningen. Där fanns emellertid fynd kvar. Återigen andra platser kan uppvisa väl bevarade lämningar så som den fina lilla stensättningen som kom fram på objekt 11, bevarad under ploglagret. Denna låg i anslutning till registrerade gravar söder om vägen.

Bakgrund och rapportens förhållande till rapporten över etapp 1

Trafikverket planerar att bygga en gång- och cykelväg längs med väg 823 mellan Örebro och Glanshammar. Hela vägsträckan behövde inte utredas, eftersom det bitvis fanns redan anlagd cykelväg. Under utredningens etapp 1, mellan Myrö och Glanshammar påträffades tolv objekt som klassades som möjliga fornlämningar (Ramström 2014). Av dessa tolv berörde etapp 2 åtta stycken. Till dessa tillkom även två tomter i västra Rinkaby, där vägen passerar och där det fanns möjlighet för boplatzlämningar. Länsstyrelsen har beslutat att de boplatzlägen som noterades i etapp 1 behövde bli föremål för arkeologisk utredning etapp 2 enligt 2 kap. 11 § kulturmiljölagen (1988:950).

Under våren och sommaren år 2014 genomfördes utredningens etapp 1 som rapporterats i Arkeologgruppens rapportserie (Ramström 2014). I denna sammanställdes resultaten över fältinventeringen med resultaten av arkiv- och kartstudier. I samma rapport finns också en sammanställning av forn- och kulturmiljö samt tidigare antikvariska insatser i området.

Den tidigare rapporten över etapp 1 skall tillsammans med den här rapporten ses som två delar av en och samma publikation. Normalt görs etapperna vid samma tillfälle och rapporteras också gemensamt. I detta fall förflöt en del tid innan etapp 2 kunde genomföras. Fältarbetet genomfördes under hösten 2014.

För att spara tid och arbete, kommer nuvarande rapport att läggas upp som en komplettering till den över etapp 1. Det vill säga att ingenting om bakgrund, äldre utredningar och undersökningar kommer att tas med i denna rapport. I stället hänvisas till rapporten över etapp 1 (Ramström 2014). Inte heller kommer resultaten från etapp 1 att presenteras här. Återigen hänvisas till samma rapport.

Syfte och frågeställningar

Uppdraget innebar att utföra en arkeologisk utredning etapp 2 inför anläggandet av en gång- och cykelväg mellan Örebro och Glanshammar.

Syftet med den arkeologiska utredningen var att klargöra i vilken utsträckning som det förekommer fornlämningar inom det planerade exploateringsområdet.

Resultatet ska bidra till att ge Länsstyrelsen och Trafikverket ett bättre planeringsunderlag inför kommande arbetsföretag.

Den arkeologiska utredningen omfattar en utredningsgrävning etapp 2. Arbetet som presenteras i denna rapport ska fastställa karaktären av oklara fornlämningar.

Figur 2. Den aktuella vägsträckan med fornlämnningar och möjliga fornlämnningar som identifierades under etapp 1 utsatta på en karta med en markerad vattennivå som den bör ha varit kring 1 000 f.Kr. Skala 1:30 000.

Metod och genomförande

Arbetet genomfördes genom att längre och kortare schakt grävdes med grävmaskin i marken där möjliga fornlämningar noterats vid etapp 1. Schakten och påträffade anläggningar mättes in med GPS-RTK och registrerades i programmet Intrasis 3. Schakt, anläggningar och fynd beskrevs skriftligt och en del av anläggningarna fotograferades. Normalt grävs inga anläggningar vid utredningar, men några grävdes för att bedöma om det rörde sig om fornlämningar eller inte. Fynd tillvaratogs endast i de fall de bidrog till förståelsen av platsen.

Resultat

Resultaten var inte överväldigande och flera av platserna kan avföras från fornlämningslistan. Andra kan betraktas som fornlämningar, men på grund av århundraden av odling finns inget kvar av anläggningarna från själva boplatsen. Där finns emellertid fynd kvar. Återigen andra platser kan uppvisa väl bevarade lämningar så som den fina lilla stensättningen som kom fram på objekt 11, bevarad under ploglagret.

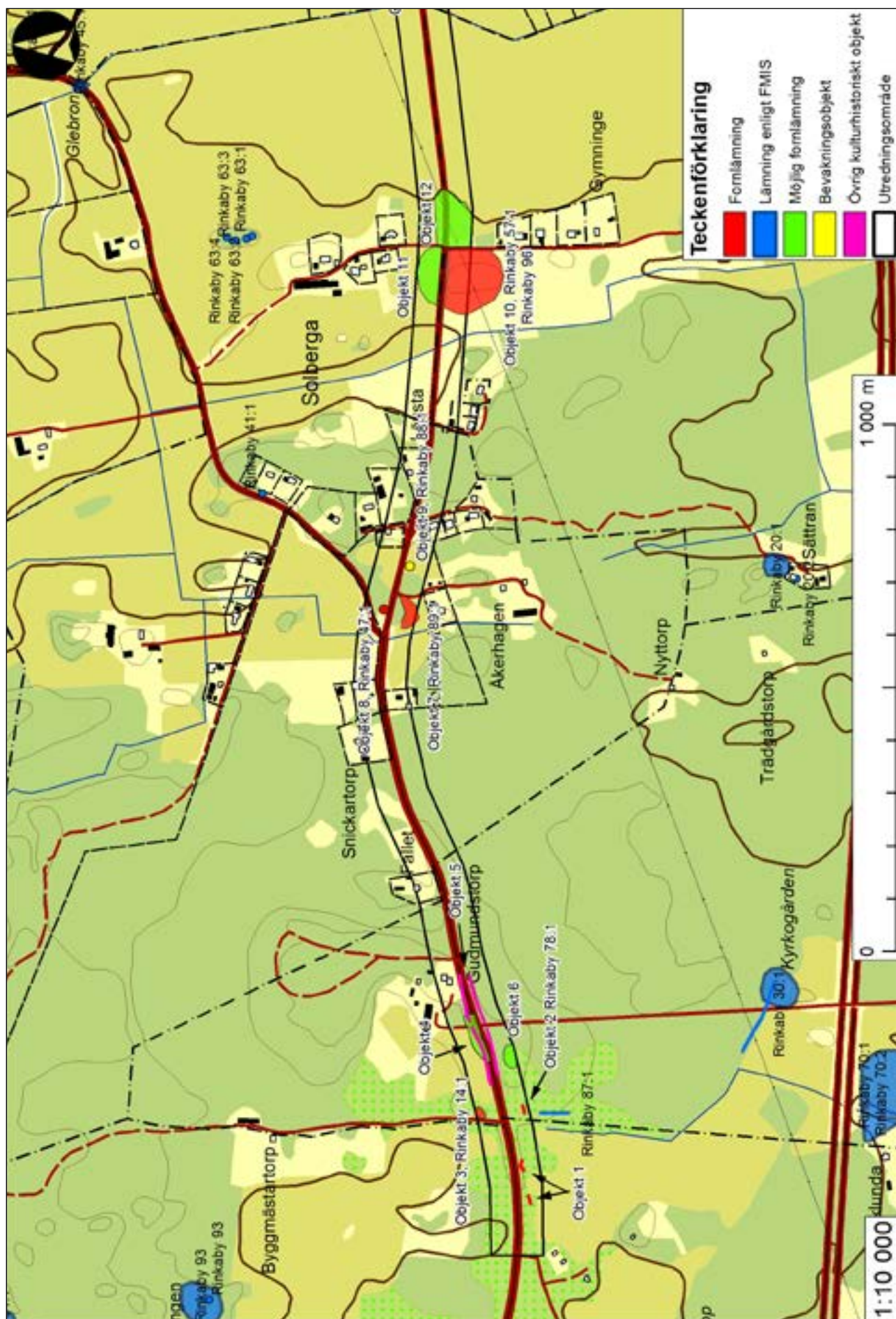
De vid etapp 1 identifierade objekt som blev föremål för schaktgrävning i etapp 2

Utredningens etapp 2 genomfördes på sju av objekten från etapp 1. I de övriga fallen bedömdes situationen sådan att vidare insatser av olika skäl inte behövdes. I de flesta fall utgjorde de identifierade objekten inte fornlämning eller bedömdes vara av ringa omfattning. I några fall rörde det sig om redan registrerade fornlämningar och dessa objekt kommer att beröras i samband med eventuell förundersökning. Ett objekt utredningsgrävdes inte (objekt 23). Det beror på att grävning anstår i väntan på att cykelvägens läge fastställs till att gå söder eller norr om vägen. Denna utredning kan komma att göras i samband med eventuell förundersökning.

De sju objekten som undersöktes vid etapp 2 var:

- Objekt 11/12 (2 stycken objekt)
- Objekt 13 samt två villatomter strax öster om detta objekt (här benämnt Objekt 13 Ö) (2 stycken objekt)
- Objekt 18
- Objekt 19
- Objekt 21

Undersökningarnas resultat redovisas i nummerordning. Beskrivningarna börjar i väster och slutar i öster.

Figur 3. Plan över den västra delen av vägsträckningen med objekt 10–12 längst i öster, varav objekt 11 och 12 berördes av utredningsgrävningen. Skala 1:10 000.

Schakt- och anläggningsbeskrivningar

Objekt 11/12

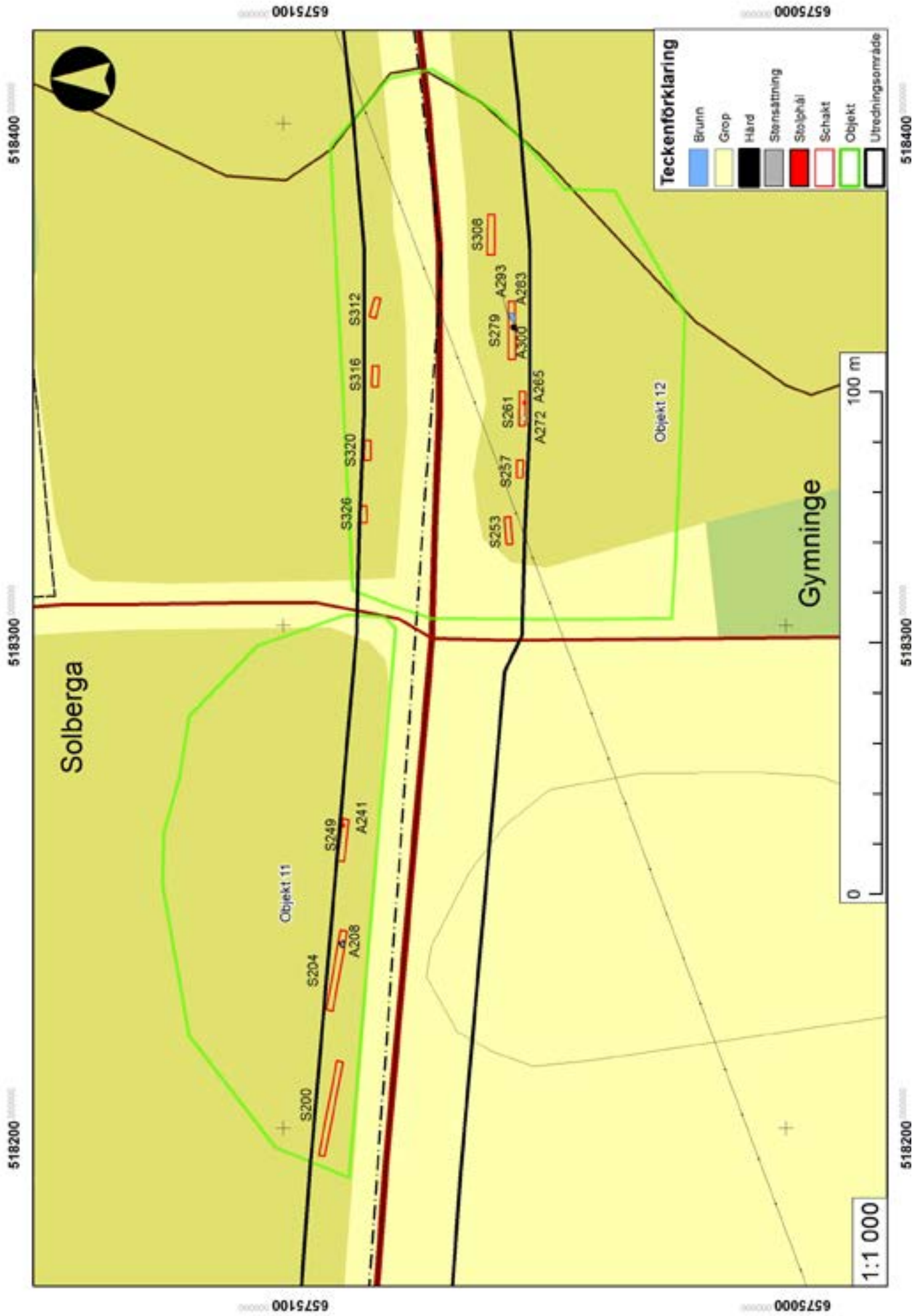
Inom objekt 11 grävdes tre schakt som var mellan 7 och 15 meter långa. Marken bestod av åker som idag brukas för foderodling. Matjordslagret varierade mellan 0,2 och 0,3 meter. Under detta fanns ett lager som bedömdes vara ett äldre odlingskikt om 0,1–0,2 meters tjocklek. I schakt 204 framkom en 1,3 meter stor stensättning. Denna överlagrades av "odlingshorisonten". Möjligen kan "odlingslagret" utgöra resterna efter en utplöjd eller bortplöjd jordmantel från en hög. Denna process skulle kunna ha skyddat stensättningen från bortplöjning.

I övrigt påträffades endast ett stolphål (A241). Området ligger i förlängningen av den moränsträckning där det söder om vägen finns två registrerade fornlämningar, bland annat en hög eller ett röse (Rinkaby 57/96). Den nu påträffade stensättningen antyder att det kan röra sig om ett större, sammanhängande gravfält som en gång har sträckt sig längre mot norr. Idag är det ett område som är beläget norr om vägen mellan Örebro och Rinkaby. Resultaten talar också för ett visst inslag av bortplöjning, men stensättningen visar också att det kan finnas lämningar som bevarats under ploglagren.

Objekt 12 låg öster om infartsvägen till Solberga i norr och vägen mot Gymninge i söder. Detta objekt återfanns på båda sidor om Glanshammarsvägen.

På den norra sidan av vägen grävdes fyra schakt, alla var 4 meter långa. Ploglagret var här cirka 0,2 meter djupt. Under detta kom glacial lera. Alla schakten var tomma.

Söder om vägen fanns dock ett antal anläggningar som var tydliga men svaga till färgen, vilket gjorde dem relativt svåra att upptäcka. Flera av dem innehöll dock kol och bränd lera. I området grävdes fem schakt med en längd varierande mellan 2,5 och 10 meter.

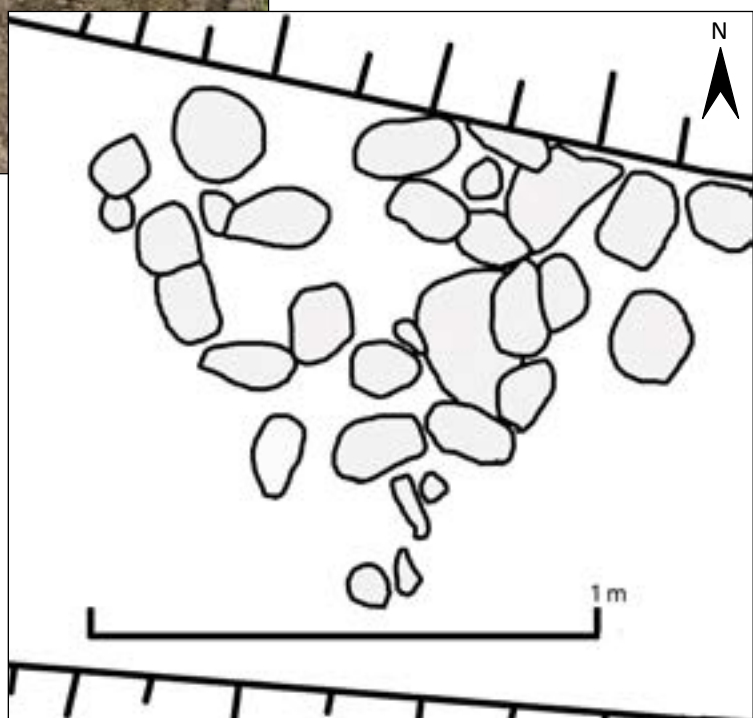

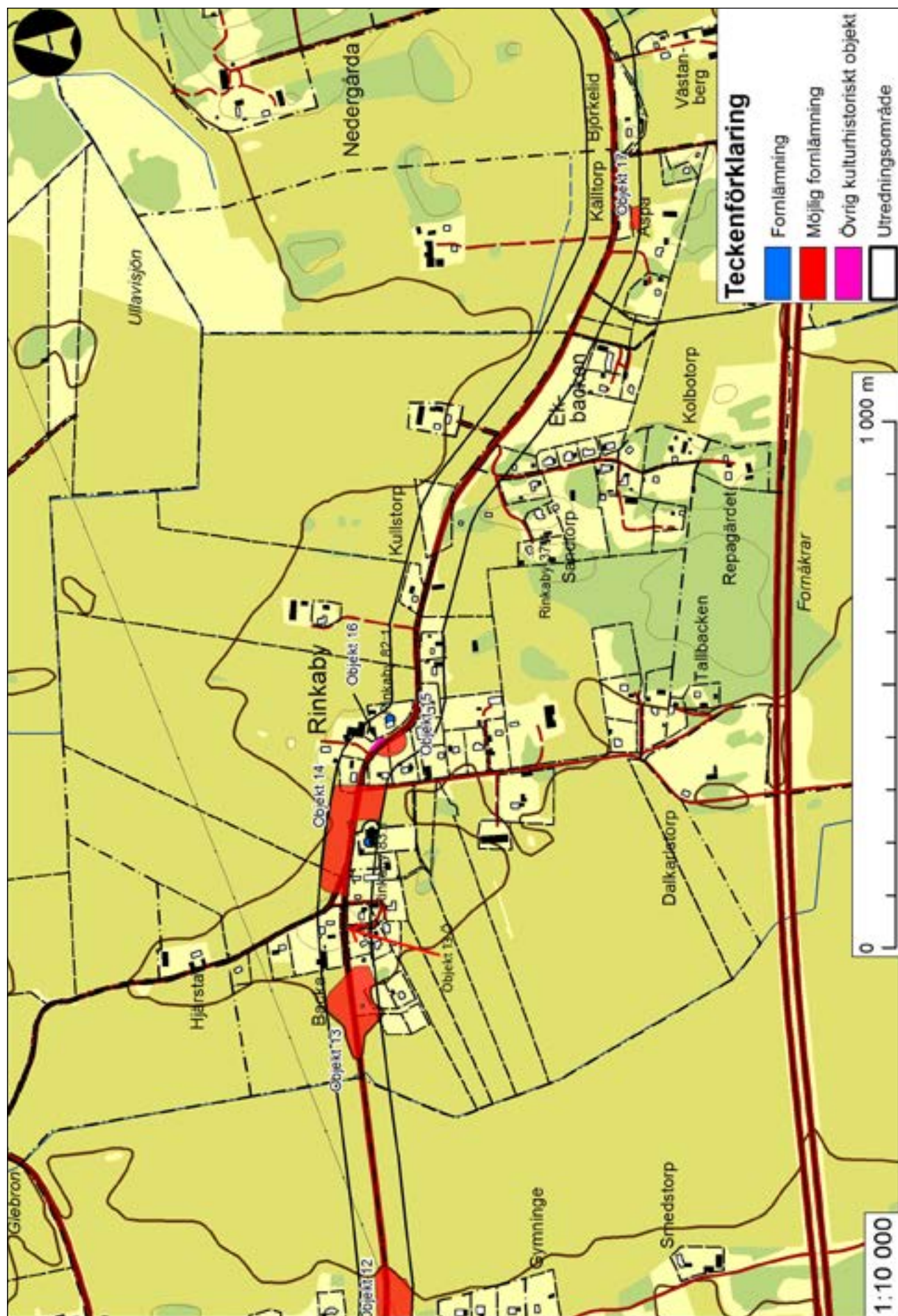
Figur 4. Plan över schakten som grävdes inom objekt 11 och 12. Skala 1:1 000.

Figur 5. Nina rensar fram den i schakt 204 påträffade stensättningen A208. Foto från väster av Leif Karlenby.

Figur 6. Plan över stensättningen A208. Skala 1:60.

Figur 7. Plan över det mellersta området av vägområdet. Objekt 13 med den i tomtmark belägna ytan objekt 13 Ö i den västra delen av Rinkaby. Skala 1:10 000.

Objekt 13 och 13 Ö

Strax väster om Rinkaby finns ett åt väster sluttande åkerparti som utgör ett utmärkt boplatssläge (objekt 13).

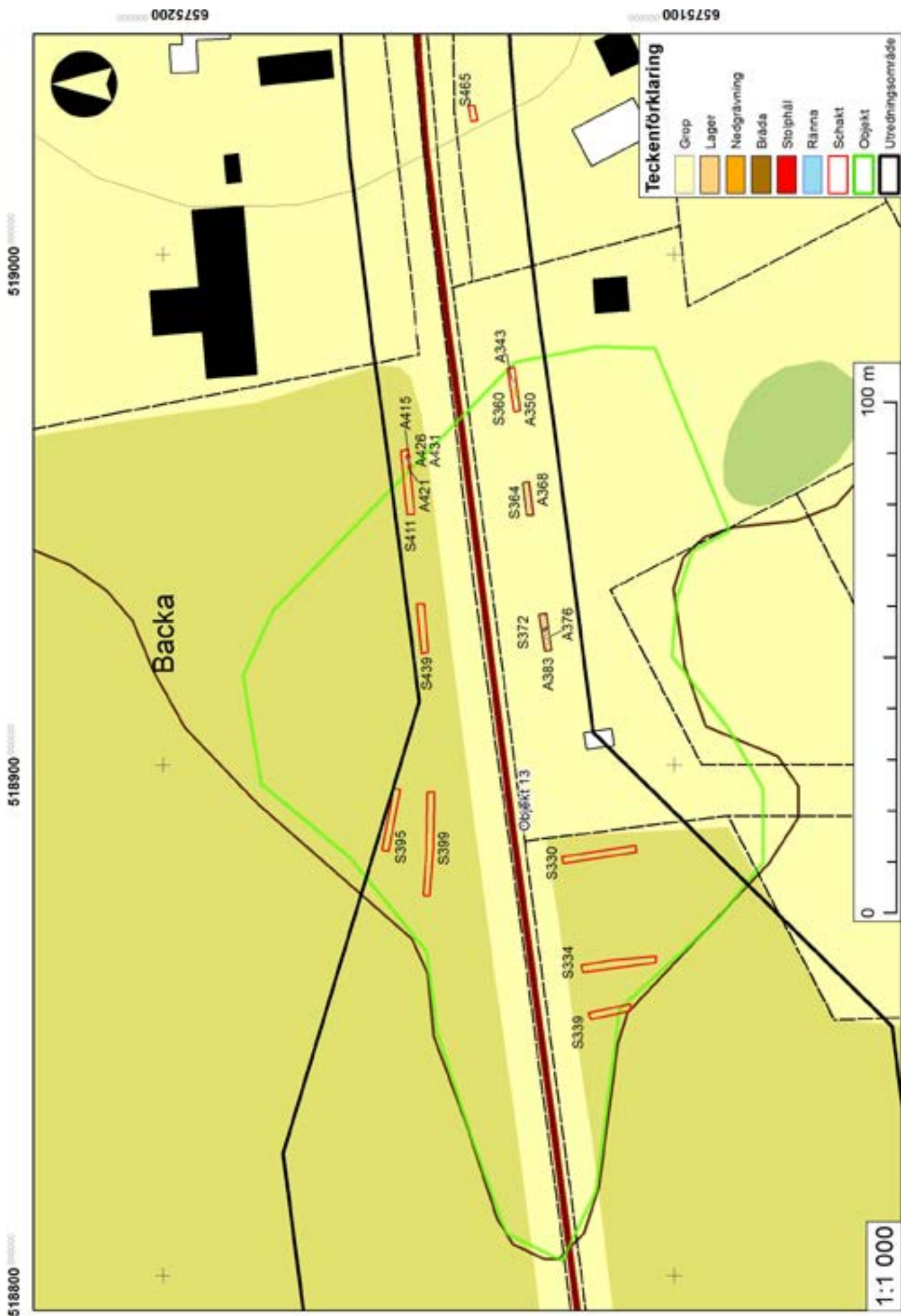
Vid inventeringen kunde skärvsten iakttas i åkermarken, eftersom det tidigare har grävts ett ledningsschakt av något slag tvärs över ytan. I den uppgrävda och igenfyllda jorden fanns relativt rikligt med skärviga och skörbrända stenar.

Därvid beslutades att en utredningsgrävning skulle genomföras i området. Sammanlagt grävdes tio schakt norr och söder om vägen, med en längd växlande mellan 7 och 18 meter. I schakten på den södra delen av objekt 13 framkom inga säkra fornlämningar. Där fanns ett par gropar, där en innehöll "tillmakade" stenar. Den kan alltså utgöra spår av ett borttaget block. Det fanns även diffusa kulturlager som innehöll en del bränd lera och kol. Materialet var övervägande ganska grusigt och en tolkning av lagren är det rör sig om rester efter en gammal väg.

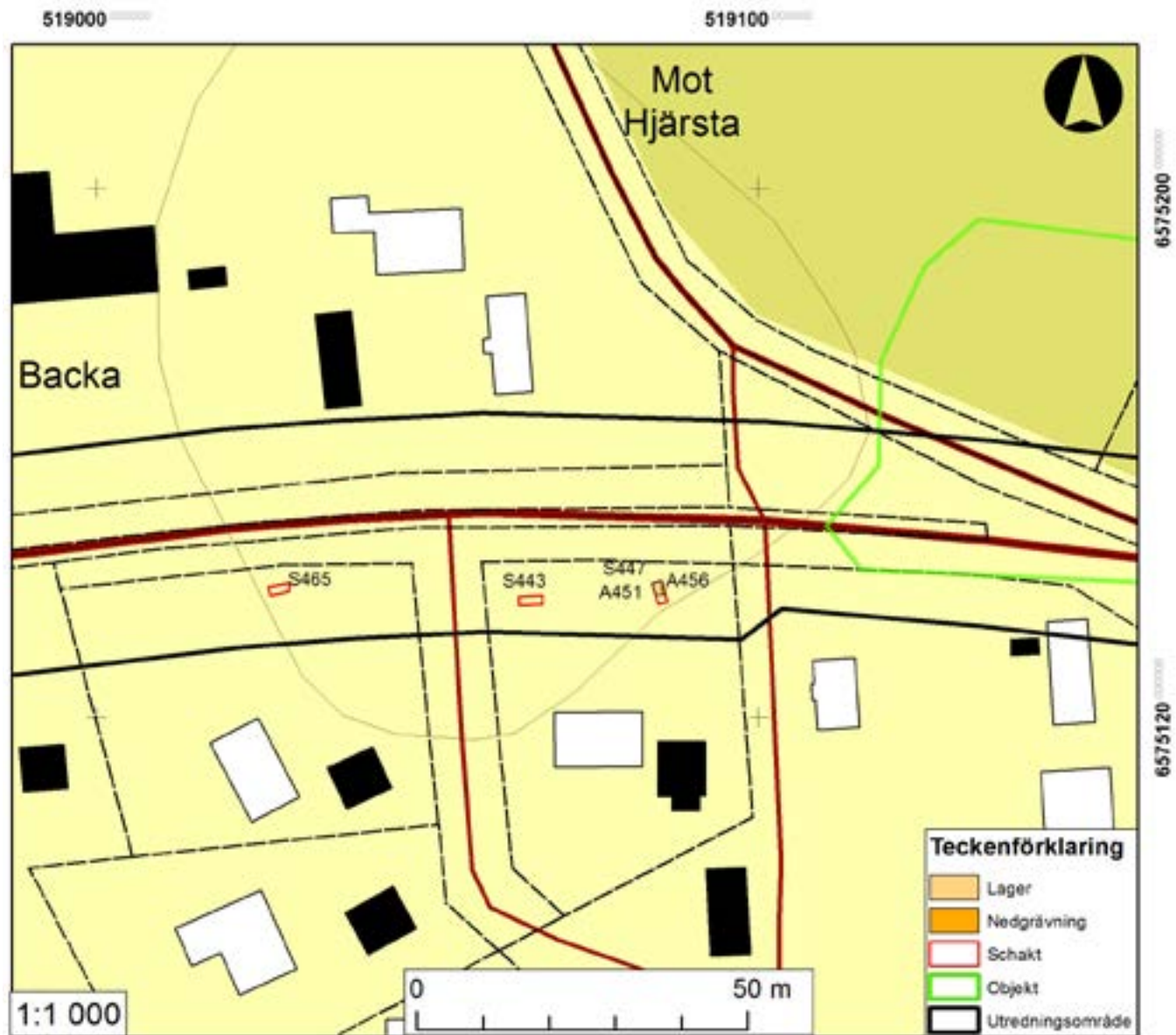
Norr om vägen framkom flera anläggningar, men ingen av dem föreföll vara särskilt gammal. En konstruktion som bestod av två stenskodda stolphål och en däremellan belägen ränna som innehöll en väl bevarad plank och i övrigt var fylld med kalk (A414, A421, A426, A431). Anläggningen föreföll vara ett intressant objekt, men tämligen sentida. Då det inte går att datera objektet kan det finnas anledning att undersöka det närmare vid en eventuell förundersökning. I övrigt påträffades endast en gammal elledning.

Strax öster om objekt 13 ligger två villatomter som inte omfattades av inventeringen. Då området ligger i tomtmark, finns det inte mycket att iakttä okulärt. Platsen är dock en lämplig boplatssyta, varför tre schakt lades inom tomtarna. Ett av schakten (det östligaste) innehöll, under 0,4 meter påförd jord, ett lika tjockt kulturlager med inslag av sten, kol och bränd lera. I botten på detta fanns en nedgrävning. De övriga schakten var tomma.

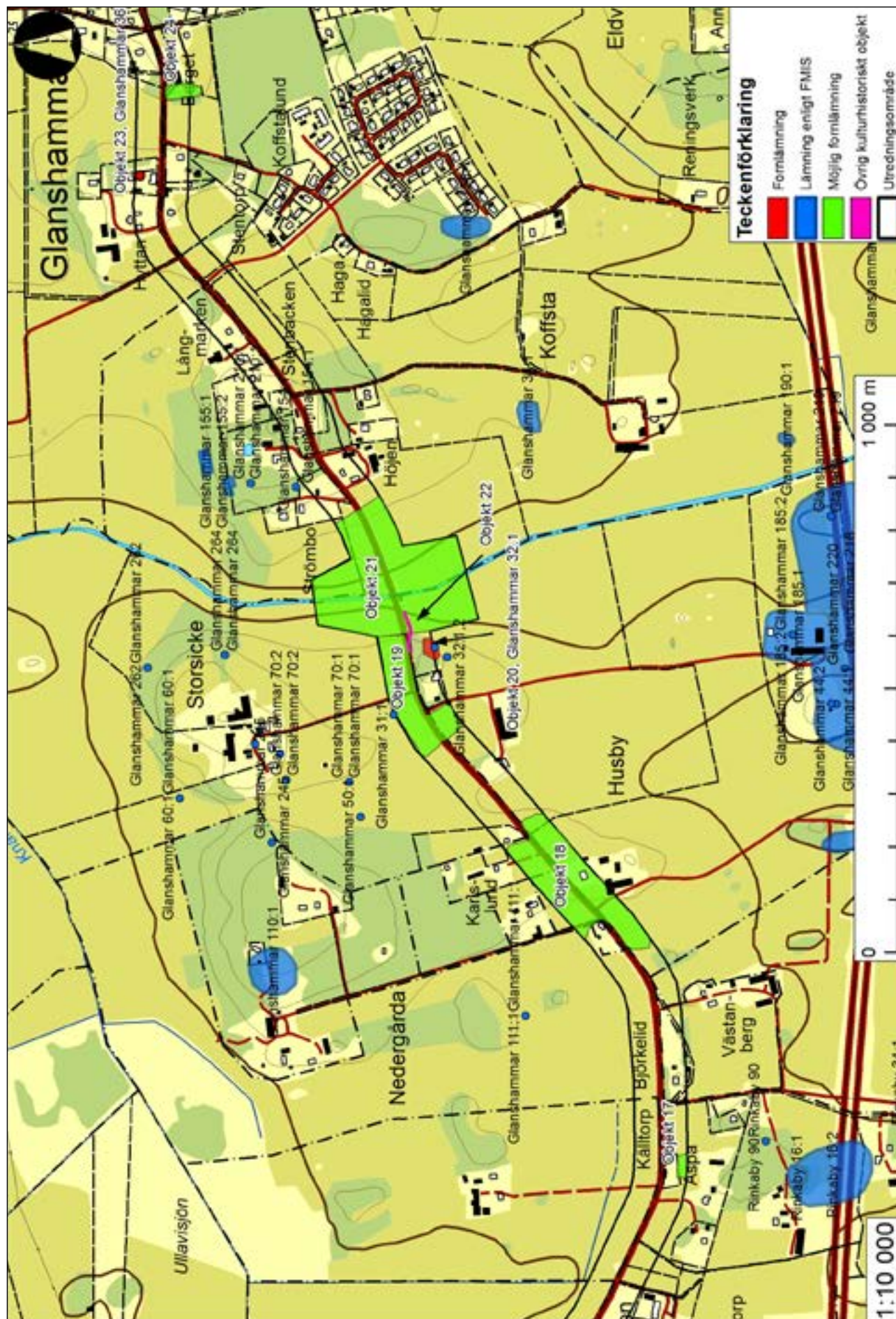
Utredningsgrävning för gång- och cykelväg mellan Glanshammar och Myrö

Figur 8. Plan över schakten som grävdes inom objekt 13. Skala 1:1 000.

Figur 9. Plan över schakten som grävdes inom objekt 13 Ö. Skala 1:1 000.

Figur 10. Plan över den östra delen av vägen mot Glanshammar. Skala 1:10 000.

Figur 12. Ett stolphål i schakt 818, norr om vägen. Lodfoto av Leif Karlenby.

Objekt 18

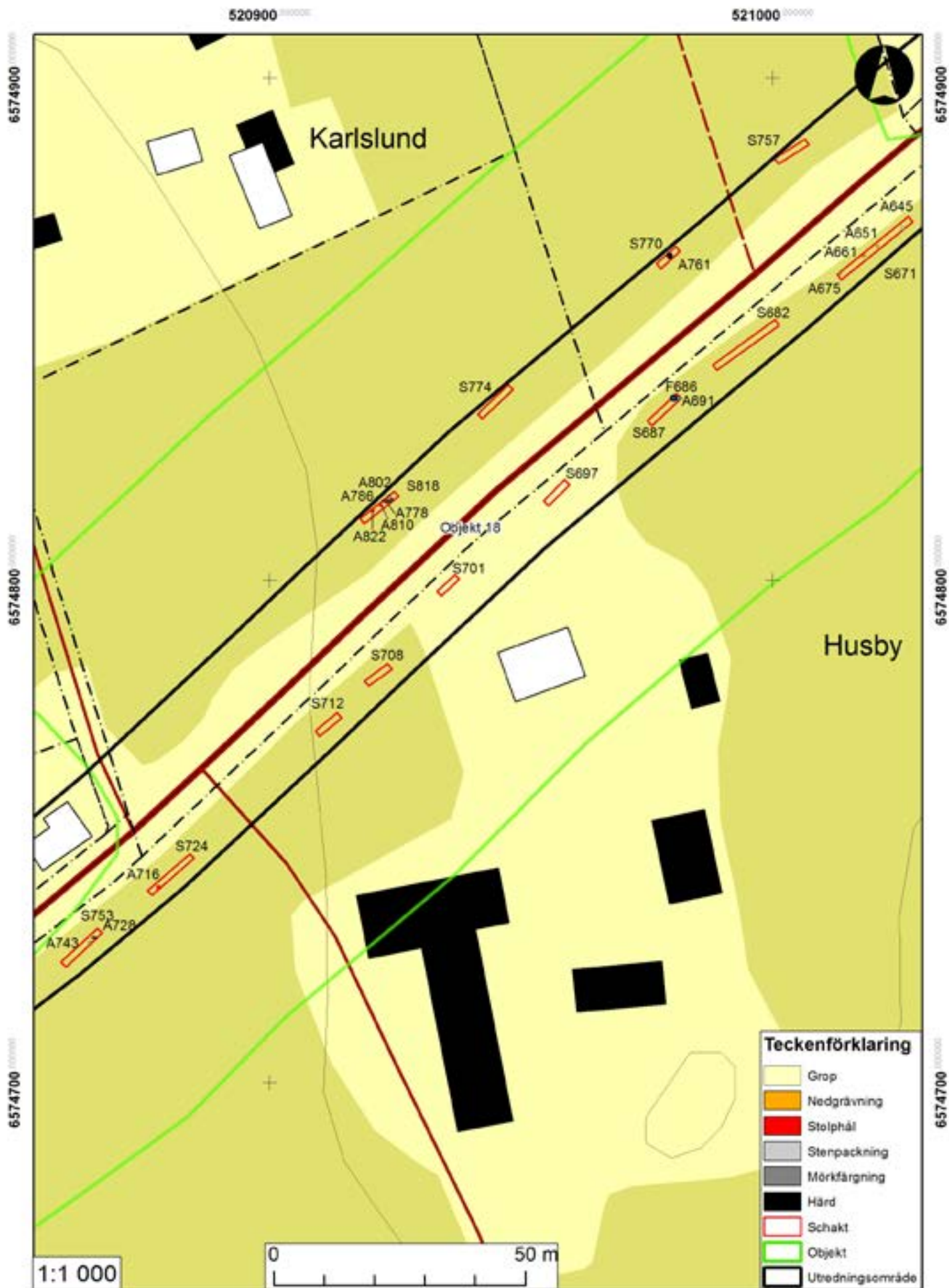
Vid inventeringen påträffades ett antal avslag av kvarts samt några mindre bitar keramik mitt för infarten till Ullavi och Nedergårda. Ytterligare ett par kvartsbitar påträffades i områdets östligaste del, söder om vägen.

Vid utredningsgrävningen grävdes tretton schakt med längder mellan 5 och 18 meter. Av dessa grävdes nio stycken söder om Glanshammarsvägen och fyra norr därom (se figur 10).

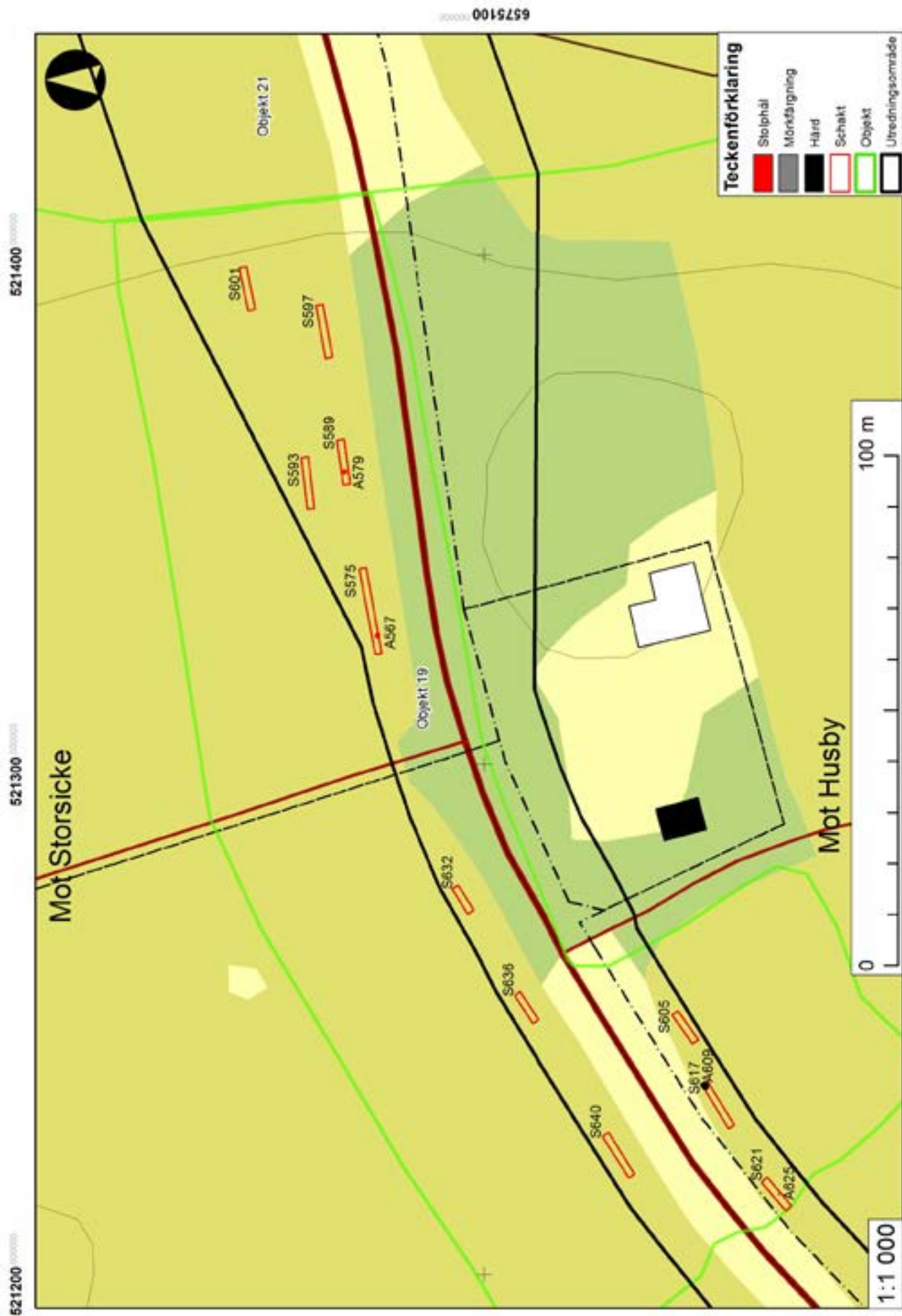
I schakten söder om vägen framkom inga anläggningar av forn-lämningskaraktär. Det fanns en samling nedgrävningar i den östra delen som innehöll fyllning av matjord. En stensamling fanns också. Det är svårt att bedöma dess ålder, men med tanke på sönderplöjning och övriga anläggningars unga karaktär, bör denna också vara av yngre datum.

I den västra delen av området söder om vägen fanns tre anläggningar: två stolphål och en nedgrävning. Inte heller någon av dessa föreföll ha särskilt hög ålder då fyllningen bestod av matjord.

På den norra sidan av vägen fanns flera anläggningar; tre stolphål, en härd och två rännor. En av rännorna innehöll sannolikt ett stolphål. Lämningsarna föreföll alla vara fornlämningar.

Figur 11. Plan över schakten inom objekt 18. Skala 1:1 000.

Figur 15. Plan över schakten inom objekt 19. Skala 1:1 000.

Figur 14. Schaktning invid Glanshammarsvägen inom objekt 19, norr om vägen. Foto från norr av Leif Karlenby.

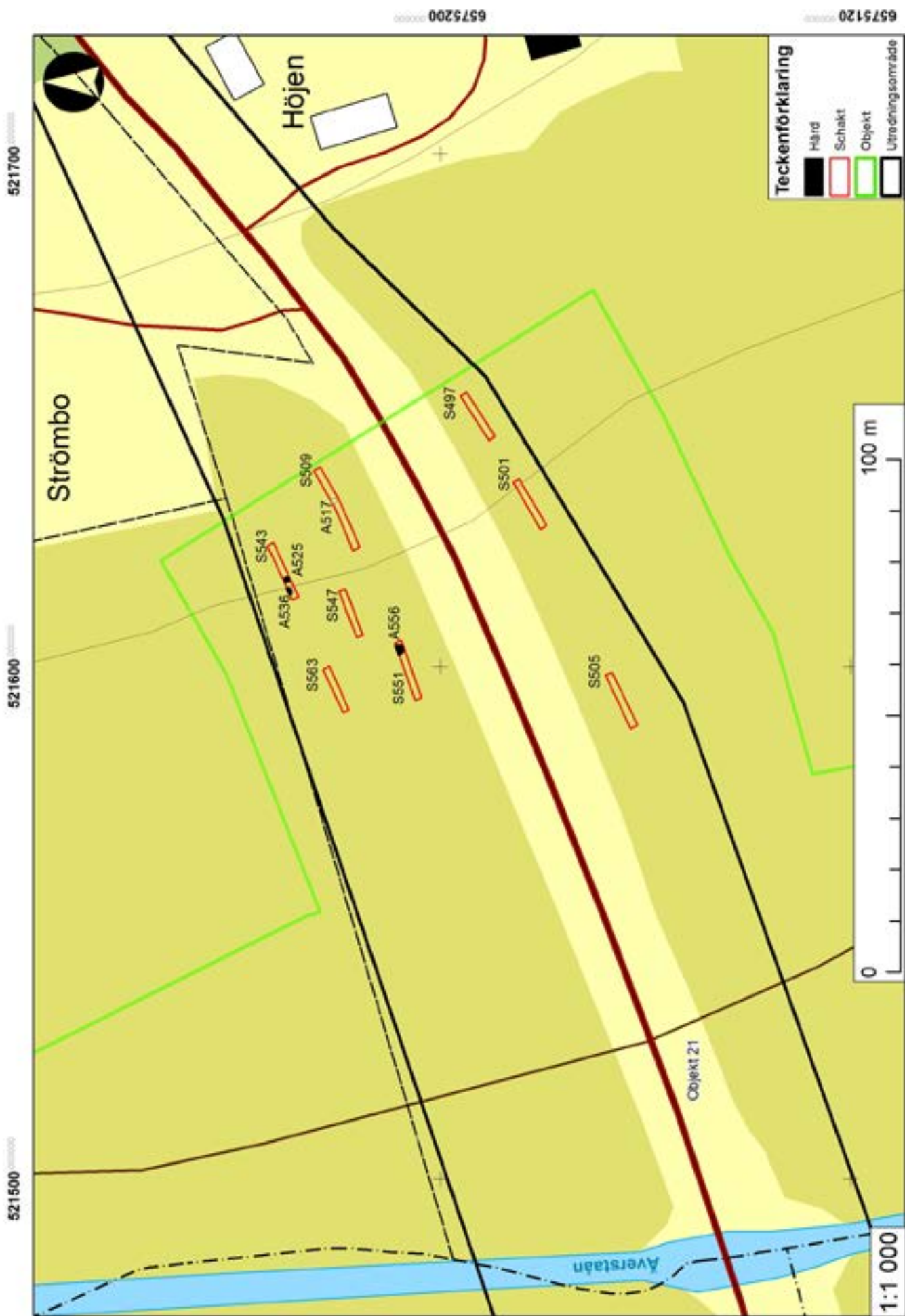
Objekt 19

Objekt 19 var beläget strax söder om Storsickestenen på båda sidor om Glanshammarsvägen. På den södra sidan av vägen grävdes tre stycken schakt väster om infarten mot Husby. På den norra sidan om vägen grävdes åtta stycken schakt på båda sidor om infarten till Storsicke. Sammanlagt var det alltså elva schakt med en varierande längd mellan 6 och 17 meter som togs upp. Området låg i åker- eller tidigare brukad åkermark. Norr om vägen låg marken i vall. Ploglagret låg i hela området runt 0,4 meter. I botten fanns sandig morän.

I de tre schakten fanns endast en härd, men då den innehöll tegelkross, torde den inte ha så hög ålder. I åkern fanns dock en del skärvsten. Även i de västra schakten norr om vägen var det tomt. Här var matjordslagret något tjockare och ytan låg något lägre i terrängen. I två av schakten öster om infarten till Storsicke påträffades ett stenskott stolphål i vardera schakt. Båda hade fyllning som tydde på att de var relativt sentida. De kan vara rester efter en äldre hägnad längs med Glanshammarsvägen.

Figur 13. Den kända Storsickestenen är ett markant inslag i landskapet. Strax bakom stenen, nästan uppe vid gården Storsicke, har flera stenyxor och ett par bronsyxor påträffats. Leif Karlenby fungerar som måttstock. Foto från söder av Johnny Rönngren.

Figur 16. Plan över schakten som grävdes inom objekt 21 på den östra sidan av Äverstaån. Skala 1:1 000.

Objekt 21

Objekt 21 omfattade båda sidor av Äverstaån eller Storsickeån som den egentligen heter vid denna plats (Wiktorsson 2007:57). Utredningsområdet var väsentligt bredare längs med åns stränder. Detta var först och främst för att om möjligt fastställa om där fanns några spår efter äldre broar och om det möjligen kunde finnas offrade skatter så som Hassleskatten eller vapenoffer som Äverstafyndet (Annuswer 2007:29ff; Karlenby 2007:43ff). För denna senare uppgift gjordes en metalledetektering över hela objekt 21. Detekteringen gav dock inga resultat, förutom några moderna metallföremål (arbetet meddelas i senare, separat inlämnat PM).

Den arkeologiska utredningsgrävningen begränsades till de ytor som utgjorde möjliga och lämpliga lägen för bosättning. Det vill säga att området närmast ån och de förhållandevis branta sluttningarna bedömdes som olämpliga – eller till och med – oanvändbara för bosättning.

Därför grävdes slutligen ingenting på den västra stranden. Där var marken inom objekt 21 antingen för lågt belägen och sank eller belägen i en brant sluttning som skulle omöjliggöra bosättning. De negativa resultaten inom det närbelägna östra området av objekt 19, stärkte beslutet att inte undersöka väster om ån.

Öster om ån om fanns ett par områden i de högre belägna, östliga delarna. Söder om vägen grävdes tre schakt med en längd mellan 10 och 11 meter. Ploglagret var upp till 0,4 meter tjockt och därunder fanns glacial mjåla eller lera. Inget av schakten innehöll någon fornlämning.

Norr om vägen utgjordes den östligaste delen av en utmärkt platå som sträckte sig ett hundratal meter norr ut. Inom utredningsområdet grävdes fem schakt på denna platå. Schakten var mellan 10 och 17 meter långa. Ploglagret på denna sidan av vägen var cirka 0,3 meter, men under detta fanns ett upp till 0,2 meter tjockt kulturpåverkat lager i tre av schakten. I två schakt påträffades sammanlagt tre härdar. På platsen fanns alltså tydliga spår av fornlämning. I tillägg till detta kan noteras att en hel del kvarts påträffades på markytan längst åt öster.

Figur 17. Vy över objekt 17 från öster. Foto av Leif Karlenby.

Figur 18. Tre kvartsbitar funna inom objekt 18. Till vänster en större kärna, till höger en skrapa och i bakgrunden ett avslag. Foto av Leif Karlenby.

Fynd

Det framkom inga större mängder med fynd. Mest påfallande var fynd av kvarts och keramik inom objekt 18. Här påträffades redan under utredningens etapp 1 ett avslag och en kärna av kvarts samt en bit keramik av förhistorisk karaktär mitt emot infarten till Nedergårda, i den västra delen av utredningsområdet. En av kvartsbitarna kan ha varit en skrapa (Ramström 2014:19).

Vid utredningen etapp 2 påträffades tre kvartsbitar i den östligaste delen av objekt 18. Föremålen utgjordes av:

- en större kärna (60x40x26 millimeter stor) av finaste kvarts med flera tydliga och förhållandevis stora avslagsspår.
- en skrapa (36x30x10 millimeter) med en tydlig skrapegg och en utjänt skrapegg.
- Ett avslag (26x20x10 millimeter). Föremålet uppvisar spår av avslag, men inget är tydligt slaget varför det får bedömas som osäkert.

Fynd av kvarts gjordes också inom objekt 21, norr om vägen. Dessa fynd låg dock inte i anslutning till schakten och tillvaratogs därför inte.

I schakt 308 inom objekt 12 (söder om vägen) framkom en minimal bit keramik som var av förhistorisk typ. Denna tillvaratogs inte, men antyder att boplatzlämningarna i schaktet kan vara förhistoriska.

Inom objekt 13 fanns en del bränd lera och kol i de diffusa, eventuella kulturlager som påträffades där. I området öster därom (objekt 13 Ö) fanns en liten bit lerklining i det västligaste schaktet och bränd lera och kol i det östligaste.

Inom objekt 19 framkom en skärva av 1600-talskeramik. Detta innebär i sig inte att det rör sig om en fornlämning.

Sammanställning av resultaten och förslag på kommande åtgärder

Resultatet redovisas nedan i tabellform. I vänsterkolumnen anges resultatet per område, som de definierats i utredningsrapporten Ag 2014:10. I den högra kolumnen redovisas förslag på framtida åtgärder. Notera att detta endast är Arkeologgruppens förslag. Det är Länsstyrelsen som beslutar om fortsatta antikvariska insatser.

Område och resultat	Förslag på fortsatta åtgärder
<i>Område 10</i> Registrerade fornlämningar RAÅ Rinkaby 57:1, Rinkaby 96	Förundersökning
<i>Område 11</i> En stensättning (grav) och ett stolphål påträffades under ploglager.	Området måste förundersökas, fler gravar/stensättningar kan framkomma.
<i>Område 12 N</i> Inga fornlämningar. <i>Område 12 S</i> Flera boplatzlämningar, bland annat en härd och några större gropar/nedgrävningar. Svagt färgade men innehöll kol och bränd lera. De kan ha hög ålder.	– Området måste förundersökas.
<i>Område 13</i> Diffusa lämningar framkom på både den södra och norra sidan. Möjligen är lämningarna rester av omplöjda och omrörda fornlämningar. <i>Område 13 Ö</i> Villaträdgårdar öster om område 13. Tre schakt grävdes i två villaträdgårdar söder om vägen. I det östligaste fanns tjockt matjordslager (~ 1 meter). I botten på detta fanns en grop som innehöll kol och sot. Förmodligen fornlämning.	En förundersökning bör göras på södra sidan, men troligt är att spåren kommer från omplöjda och förstörda fornlämningar och alltså inte har särskilt stor informationspotential. I områdets östra del kan en mindre förundersökning behövas.
<i>Område 14</i> Inga insatser i samband med utredning etapp 2.	Trafikverket planerar arbeten inför ny busshållplats mitt emot Rinkaby kyrka varför en utredningsgrävning etapp 2 kommer att behövas på den plats där busshållplatsen placeras.

Område och resultat	Förslag på fortsatta åtgärder
Söder om vägen: <i>Område 18 V</i> Inga påträffade fornlämningar, några gropar påträffades dock, innehöll emellertid matjord. Ytplockade fynd av kvarts och keramik. <i>Område 18 Ö</i> Som ovan. Norr om vägen: <i>Område 18 V</i> En ränna med stolphål påträffad. Kan vara fornlämning. <i>Område 18 Ö</i> Inga fornlämningar påträffade.	Platsen är idag kraftigt påverkad av plöjning. Platsen behöver sannolikt förundersökas kring platserna för den lösfunna kvartsen och keramiken. Lämpligen skulle en ytterligare ytplockning kunna göras. Som ovan Förundersökning Ingen förundersökning
<i>Område 19</i> <i>Norr om vägen:</i> Inga fornlämningar påträffade. <i>Söder om vägen:</i> Två härdar och en mörkfärgning.	Ingen förundersökning Bör förundersökas
<i>Område 20</i> Registrerade fornlämningar RAÅ Glanshammar 32:1 + nyupptäckt grav och boplatslämningar.	Området närmast vägen är skadat av grustäkt med mera och cykelvägen kan dras där efter att fornlämningens utbredning norrut har fastställts. Troligen förundersökning i begränsande syfte.
<i>Område 21 N</i> Tre påträffade härdar/eldstäder. Förekomst av kvarts (tillvaratogs ej). <i>Område 21 S</i> Inga fornlämningar påträffade.	Förundersökning Ingen förundersökning
<i>Område 23</i> RAÅ Glanshammar 36:1	Ännu ej utredningsgrävt

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Utredningsuppdraget gällde utförandet av en arkeologisk utredning, etapp 2, inför anläggandet av en gång- och cykelväg mellan Örebro och Glanshammar. Etapp 1 genomfördes tidigare under året.

Syftet med den arkeologiska utredningen var att klargöra i vilken utsträckning som det förekommer fornlämningar inom det planerade exploateringsområdet. Resultatet ska bidra till att ge Länsstyrelsen och Trafikverket ett bättre planeringsunderlag inför kommande arbetsföretag.

Den arkeologiska utredningen omfattade en utredningsgrävning. Arbetet har fastställt karaktären av oklara fornlämningar, det vill säga avgjort om de platser som identifierats som eventuella fornlämningar vid inventeringen under etapp 1 var fornlämningar eller inte.

Utredningsgrävningarna har i vissa fall kunnat bekräfta att det rört sig om fornlämningar, i andra fall kunnat avfärda platserna som fornlämningsplatser.

Arkeologgruppen AB anser därför att resultaten väl motsvarar syfte och frågeställning i undersökningsplanen.

Referenser

Tryckta källor

- Annuswer, B. 2007. De arkeologiska undersökningarna vid Hassle.
I Karlenby, L. (red): *Om makt och offer. Röster om centralmaktens utveckling i tiden före historien*. Riksantikvarieämbetet, Stockholm.
- Karlenby, L. 2007. Det skapade landet. En landskapsstudie över
Äverstaåns dalgång. I Karlenby, L. (red): *Om makt och offer. Röster om centralmaktens utveckling i tiden före historien*. Riksantikvarieämbetet, Stockholm.
- Ramström, A. 2014. *Inventering för gång- och cykelväg mellan Glanshammar och Myrö. Glanshammar och Rinkaby socknar, Örebro län och kommun, Närke*. Arkeologgruppen rapport Ag2014:10. Örebro.
- Wiktorsson, P-A. 2007. Ortnamn längs Äverstaån. I Karlenby, L. (red): *Om makt och offer. Röster om centralmaktens utveckling i tiden före historien*. Riksantikvarieämbetet, Stockholm.

Administrativa uppgifter

Landskap: Närke
Län: Örebro län
Kommun: Örebro kommun
Socken: Glanshammar och Rinkaby socknar
Fastigheter: Flera

Arkeologgruppens diarienummer: Ag 2014_13
Länsstyrelsens diarienummer: 431-3077-14
Projektnr: 2014_13
Fornlämningsnr: Flera

Projektledning:

Leif Karlenby

Personal:

Leif Karlenby, Nina Balknäs och Johnny Rönngren

Undersökningstid: 2014-08-11 till 2014-08-22

Exploateringsyta: 30 000 m²

Undersökt yta: 730 m², 521,5 löpmeter

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationshandlingar som förvaras i ATA, RAÄ, Stockholm:

—

Digitalt arkiv:

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd:

Fynd förvaras i väntan på fördelning hos Arkeologgruppen AB.

Bilaga 1. Schaktlista

Objekt 11

OS200

13x1,2 meter, 0,4-0,6 meter djupt. Överst fanns grästorv cirka 0,05 meter, därunder 0,3 meter matjord (ploglager). Under ploglager fanns en 0,1-0,3 meter djup odlingshorisont med ett kompakt lager humös moränlera, innehöll en del järnutfällningar. Inslag av sot och kol. Innehöll tegel. I botten var glacial lera.

OS204

15x1,2 meter, 0,2-0,3 meter djupt. Grästorv över ploglager, i botten rödgul-flammig mjäla. I norra delen var mjälan mycket hårt packad. I schaktet framkom en stensättning (A208).

OS241

7x1,2 meter, 0,3-0,4 meter djupt. Grästorv över ploglager, i botten rödgul-flammig mjäla. I schaktet framkom ett stolphål (A241).

Objekt 12 (söder om väg)

OS253

4,5x1,2 meter, 0,2-0,3 meter djupt. Grästorv 0,05 meter över ploglager 0,2 meter. Därunder ett upp till 0,25 meter tjockt gammalt odlingslager, humös kompakt lera med inslag av sten 0,05-0,10 meter stora samt spridda bitar krossat tegel av äldre karaktär. I botten brun lera.

OS257

2,5x1,2 meter, 0,25 meter djupt. Grästorv över ploglager 0,2 meter. Därunder ett 0,10 meter tjockt gammalt odlingslager, humös kompakt lera med inslag av sten och spridda bita krossat tegel av äldre karaktär. I botten brun lera.

OS261

6x1,2 meter, 0,3 meter djupt. Grästorv över ploglager 0,15 meter, därunder äldre odlingslager med en del sten 0,05-0,10 meter stora. I botten brun lera. I schaktet framkom ett stolphål (A265) och en stenfylld grop (A272).

OS279

10x1,2 meter, <0,6 meter djupt. Grästorv 0,05 meter över ploglager 0,2 meter, därunder ett 0,2 meter tjockt äldre odlingslager, övergår i 0,1 meter tjockt kulturlager. Fyllning av humös men kompakt lera med regelbunden förekomst av kol. I botten brun lera. I schaktet framkom en brunn (?) (A283), en nedgrävning (A293) och en härd (A300).

OS308

7x1,2 meter, 0,2-0,3 meter djupt. Grästorv över ploglager 0,2 meter. Därunder 0,10-0,20 meter tjockt kulturlager bestående av brun lera eller mjäla med rikligt inslag av små sten, en del skärvig och smulig och inte skörbränd. Enstaka kol. Fynd av en minimal bit keramik av förhistorisk karaktär. I botten brun lera.

Objekt 12 (norr om väg)

OS312

4x1,2 meter, 0,2 meter djupt. Grästorv över ploglager över glacial lera. Förekomst av enstaka mindre stenar. Inget kulturlager.

OS316

4x1,2 meter, 0,2 meter djupt. Grästorv över ploglager över glacial lera. Förekomst av enstaka mindre stenar. Inget kulturlager.

OS320

4x1,2 meter, 0,2 meter djupt. Grästorv över ploglager över glacial lera. Inget kulturlager.

OS326

4x1,2 meter, 0,2 meter djupt. Grästorv över ploglager över glacial lera. Inget kulturlager.

Objekt 13 (söder om väg)

OS330

15x1,2 meter, 0,2-0,3 meter djupt. Grästorv över ploglager över glacial silt (södra delen) och moränsand (norra delen). Inga fornlämningar.

OS334

13x1,2 meter, 0,3 meter djupt. Grästorv över ploglager över glacial silt. Inga fornlämningar.

OS339

9x1,2 meter, 0,3-0,4 meter djupt. Grästorv över ploglager över glacial mjäla (södra delen) och moränsand (norra delen). Inga fornlämningar.

OS360

9x1,2 meter, 0,3 meter djupt. Grästorv över ploglager över sand. Inslag av mindre stenar. Innehöll grop med "tillmakade stenar" (A343) och en lång nedgrävning (A350).

OS364

8x1,2 meter, 0,4-0,6 meter djupt. Grästorv över ploglager över glacial silt. I schaktet fanns ett kulturlager (A368).

OS372

7x1,2 meter, 0,2-0,6 meter djupt. Grästorv över 0,3 meter ploglager över glacial silt. Därunder ett kulturlager 0,3 meter tjockt med inslag av kol och bitar av bränd lera (A383). Schaktet innehöll också en grop (A376).

Objekt 13 (norr om väg)

OS395

11x1,2 meter, 0,2-0,3 meter djupt. Överst ploglager, därunder vit mjäla med inslag av mindre sten. Inga fornlämningar.

OS399

18x1,2 meter, 0,3 meter djupt. Överst ploglager. Därunder ljus sand och mjäla med enstaka små sten. Ledningsdike med bräda över ledning.

OS411

13x1,2 meter, <0,5 meter djupt ploglager. Därunder 0,2 meter djup, kulturpåverkad sand med skärvig sten. I botten sand. I schaktet framkom två stolphål (A415, A421) och en ränna (A426) med en bräda i (A431).

OS439

9x1,2 meter, 0,5 meter djupt. Ploglager 0,2 meter djupt. Under detta 0,3 meter kulturpåverkad sand och mjäla.

Objekt 13 (Ö)

OS443

4x1,2 meter, 0,2 meter djupt. Trädgårdsmark med grästorv över matjord. I botten vit silt med enstaka sten, något skärvig (dock ej bränd). Inga fornlämningar.

OS447

4x1,2 meter, 0,8 meter djupt. Trädgårdsmark med grästorv över matjord 0,4 meter. Därunder fanns ett 0,4 meter tjockt kulturlager (A451) med små sten, kol och bränd lera. Lagret föreföll trampat (förutom i söder). Ojämn yta med samlingar av 0,1 meter stor sten. I schaktet fanns dessutom en nedgrävning (A456). Fornlämning.

OS465

4x1,2 meter, 0,3 meter djupt. Trädgårdsmark med grästorv över matjord. Under detta var omrört lager med kol och bränd lera. En bit av lerklining. Ej orörd fornlämning.

Objekt 18 (söder om väg)

OS671

18x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. I botten sandig morän. Anläggningar i schakt (A645, A651, A661, A675). Av allt att döma recenta, då fyllningen var mycket "matjordsaktig". Fynd av bränt ben. Skärvsten i ploglagret. Fornlämning kan ha funnits på platsen men denna är dock sönderplöjd.

OS682

16x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. I botten sandig morän. Ingen fornlämning.

OS687

8x1,4 meter, 0,5 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. Infiltrerad morän 0,2 meter. I schaktet fanns en stensamling (A691). Ovan denna påträffades några kvartsbitar (F686). I botten sandig morän. Fornlämning, dock sönderplöjd.

OS697

7x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Matjord 0,3 meter djupt. I botten blågrå varvig lera. I schaktet fanns rivningsmassor, troligen har det stått ett hus i närheten. Ingen fornlämning.

OS701

5x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Matjord 0,3 meter djupt. I botten morän. Ingen fornlämning.

OS708

6x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Matjord 0,3 meter djupt. 0,3 meter matjord, därunder morän. Ingen fornlämning.

OS712

5x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Matjord 0,3 meter djupt. 0,3 meter matjord, därunder morän. Ingen fornlämning.

OS724

11x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. 0,3 meter matjord, därunder morän. I schaktet fanns ett stolphål (A716), dock fyllt med matjord, kan vara recent. Ej fornlämning.

OS753

10x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. 0,3 meter matjord, därunder morän. I schaktet fanns en mörkfärgning (A728) och en mörkfärgning (A743), kan vara recenta. Ej fornlämning.

Objekt 18 (norr om väg)

OS757

7x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. 0,3 meter matjord, därunder morän. Ingen fornlämning.

OS770

5x1,4 meter, 0,6 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. 0,3 meter matjord, därunder infiltrerad morän. I schaktet påträffades en härd (A761). Fornlämning.

OS774

8x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. 0,3 meter matjord, därunder morän. Ingen fornlämning.

OS818

8x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. 0,3 meter matjord, därunder morän. I schaktet framkom tre stolphål (A778, A810, A822), en ränna (A802) samt en mörkfärgning/ränna (A786). Fornlämning.

Objekt 19 (norr om väg)

OS575

17x1,4 meter, 0,3-0,4 meter djupt. Ploglager 0,3-0,4 meter djupt. Ploglagret djupast i västra delen. I botten sandig morän. I schakt påträffades ett stolphål (A567). Recent?, kan ha tillhört ett staket. Osäker fornlämning.

OS589

9x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3-0,4 meter djupt. I botten sandig morän. I schaktet fanns ett stolphål (A579). Möjligen recent, kan ha tillhört ett staket längs med landsvägen. Osäker fornlämning.

OS593

11x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3-0,4 meter djupt. I botten sandig morän. Ingen fornlämning.

OS597

10x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3-0,4 meter djupt. I botten sandig morän. Ingen fornlämning.

OS601

8x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3-0,4 meter djupt. I botten sandig morän. Ingen fornlämning.

OS632

6x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. I botten sandig morän. Ingen fornlämning.

OS636

6x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. I botten sandig morän. Ingen fornlämning.

OS640

9x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. I botten sandig morän. Ingen fornlämning.

Objekt 19 (söder om väg)

OS605

8x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. I botten sandig morän. I ploglager påträffades 1600-talskeramik. Ingen fornlämning.

OS617

10x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. I botten sandig morän. I schaktet fanns en härd (A609). Fornlämning.

OS621

7x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. I botten sandig morän. I schaktet fanns en mörkfärgning (A625). Fornlämning.

Objekt 21 (söder om vägen)

OS497

10x1,2 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt, i botten steril mjäla. Ingen fornlämning.

OS501

11x1,2 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt, i botten steril lera. Ingen fornlämning.

OS505

11,5x1,2 meter, 0,3-0,5 meter djupt. Ploglager 0,2 meter djupt, i botten steril lera. Grävt 0,3 meter i sterilen Glacial svart-blå lera eller vattenavsatt postglacial lera? Ingen fornlämning.

Objekt 21 (norr om väg)

OS509

17x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,2 meter djupt, kulturpåverkad lera 0,15 meter, i botten steril lera. I västra delen av schaktet fanns sten och grus i spridda koncentrationer. I åkern runt omkring påträffades en hel del kvarts. I schaktet framkom en grop (A517). Fornlämning?

OS543

12x1,4 meter, 0,6 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt, mörkfärgad lera 0,3 meter. Anläggningar påträffade på 0,4 meters djup, två härdar (A525, A536). I botten steril lera. Fornlämning.

OS547

10x1,4 meter, 0,4 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt, grå lera 0,15 meter. I botten steril lera, i väster grov sand. Ej fornlämning.

OS551

12x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,3 meter djupt. I botten sandig morän. I schaktet framkom en härd (A556) och ett kvartsavslag. Fornlämning.

OS563

10x1,4 meter, 0,3 meter djupt. Ploglager 0,2 meter djupt. I botten sandig morän. Ej fornlämning.

Bilaga 2. Anläggningslista

A208

Stensättning, 1,3 meter diameter. Till hälften befintlig inom schakt. Bestod av 0,15-0,40 meter stora stenar. Påträffad under äldre odlingslager (eller äldre markyta eller rest av hög?).

A241

Stolphål, 0,20 meter i diameter och 0,23 meter djupt. Fyllt med 0,05-0,10 meter stora stenar (undersökt).

A265

Stolphål, 0,20x0,30 meter. Grusig humös, brun fyllning med sten i ytan (<0,10 meter).

A272

Grop, stenfylld, 0,7 meter i diameter. Fylld med sprängsten och vanliga runda stenar upp till 0,4 meter stora. Humös fyllning. Recent?

A283

Brunn? 1,8x1,2 meter, fyllning av gråbrun lera med förekomst av sten 0,2 meter stora utmed kanten. Inslag av kol. Storleks- och formmässigt liknar den en brunn.

A293

Nedgrävning. 0,6x0,3 meter, fyllning av gråbrun lera. Kan vara stolphål.

A300

Härd, 0,7x0,4 meter, mängder med kol i gråbrun lera och litet inslag av skärvsten.

A343

Grop, 0,7 meter i diameter, fylld med stenskrävor (förmodligen efter tillmakning). Stenarna upp till 0,4 meter.

A350

Nedgrävning, 7 meter lång i schaktets södra del. Fyllning av ljus sand och silt och skärviga (tillmakade) skörbrända stenar.

A368

Lager som täcker hela schaktet (OS364). Lagret var 0,3 meter tjockt fyllt med humös sand, runda och skärviga eller skörbrända stenar.

A376

Grop, cirka 2 meter i diameter och minst 0,3 meter djup, sten och skärvig sten upp till 0,2 meter stora. Fyllning något gråfärgad lera. Överlagrades av en mindre nedgrävning med ölflaska.

A383

Kulturlager, täcker hela schaktet och var 0,2-0,3 meter djupt. Kol och små bitar av bränd lera i fyllningen, inslag av enstaka skärvsten.

(A406)

Ledningsdike med träbräda över smal ledning. Förmodligen nedlagt av markägaren själv.

A415

Stolphål, 0,5 meter i diameter. Stenskott. Ingår med A421, A426 och A431 i konstruktion.

A421

Stolphål, 0,5 meter i diameter. Stenskott. Ingår med A415, A426 och A431 i konstruktion.

A426

Ränna, 2 meter lång. Fyllning var ljus och kalkhaltig. Rännan innehöll en plank (A431). Ingår med A415, A421 och A431 i konstruktion.

A431

Planka, cirka 2 meter lång och 0,15 meter bred. Låg i A426. Ingår med A415, A421 och A426 i konstruktion.

(A435)

Oregistrerad kabel.

A451

Lager, täckte hela schaktets yta (förutom en bit i söder). Inom lagret fanns somalningar 0,1 meter stora stenar.

A456

Nedgrävning, 2 meter lång och 0,4 meter synlig bredd. Fyllning av mörkfärgad kulturjord, inslag av kol och bränd lera. En bit av lerklining.

A517

Grop, 0,8 meter i diameter. Syntes som rund mörkfärgning och innehöll brun lerjord.

A525

Härd, 0,8 meter i diameter. Svart och sotig fyllning med små kolbitar. Begränsas i kanten av skörbrända stenar.

A536

Härd, 1,2 meter i diameter. Svart och sotig fyllning.

A556

Härd. 1,0 meter i diameter. Fylld med 0,1 meter stora stenar, delvis skörbrända. Sot och kol.

A567 (undersökt)

Stolphål, 0,40 meter i diameter och 0,27 meter djup. Raka till något lutande sidor, plan till rundad botten. Fyllning av grå lera blandad med sandig morän. Fynd av sentida keramik.

A579 (undersökt)

Stolphål, 0,35 meter i diameter, 0,1 meter djupt. Raka sidor åt tre håll, en sida sluttar svagt. Fyllning av grå lera blandad med sandig morän.

A609

Härd, 0,8 meter i diameter. Mörkfärgad grå jord. Fynd av tegelkross och enstaka skärvig sten.

A625

Mörkfärgning, 0,35 meter i diameter. Mörkt färgad jord mot den omgivande moränen.

A645

Grop (med flat botten). 0,5 meter i diameter och 0,25 meter djup.

A651

Nedgrävning, 0,5 meter i diameter. Mörkfärgad lera. Fynd av bränt ben.

A661

Nedgrävning, 0,7x0,5 meter stor. Mörkfärgad lera, innehöll en sten, 0,1 meter.

A675

Nedgrävning, 0,7 meter i diameter. Mörkfärgad lera.

A691

Stensamling, 0,4 meter i diameter bestående av 6 stycken 0,1 meter stora stenar.

A716

Stolphål, 0,20 meter i diameter. Mörk fyllning.

A728

Mörkfärgning 0,4 meter i diameter. Mörk fyllning.

A742 (Undersökt)

Nedgrävning, 0,55 meter i diameter. Djupa-re i västra delen där särskilt mörk lera finns. Kan vara spår av stolpe i stolphål?

A761

Härd, 0,5 meter i diameter, kol och bränd sand.

A778

Stolphål, 0,3 meter i diameter. Stenskonning med plats för stolpe i mitten. Stenar 0,1-0,15 meter stora. Se figur 11.

A786

Ränna med stolpe. 1,4 meter lång och 0,3-0,4 meter bred, böjd i södra änden., Där kan stolpe finnas. Mörkfärgad lera.

A802

Ränna? 0,6 meter bred.

A810

Stolphål, 0,19 meter i diameter. Mörkfärgad lera.

A822

Stolphål, 0,20 meter i diameter. Mörkfärgad lera.

Bilaga 3. Fynd (endast sparade)

F1

Kärna, 60x40x26 millimeter, flertal tydliga avslagsspår. Kvarts vit med viss genomskinlighet, något rökig in mot mitten. Relativt mycket sprickor, men fullt duglig som råmaterial. Vikt 107 gram.

F2

Skrapa, 36x30x10 millimeter. Samma typ av vita, något genomskinliga kvarts med en rökton i djupet. Skrapan hade minst två skrapegg, varav den ena var uttjänt (eggvinkeln har med tiden blivit för brant för att kunna skärpas upp). Det finns ytterligare ett parti som ser ut att vara bearbetat för att skapa en egg, denna är dock så flack att det är svårt att beskriva den som en skrapegg, möjligen rör det sig om en skärande egg. Vikt 15 gram.

F3

Avslag, 26x20x10 millimeter. Tillverkad av en vit, nästan opak kvarts. Föremålet uppvisar spår av avslag, men inget är tydligt slaget, varför det får bedömas som osäkert. Vikt 5 gram.

